

Спiрнi питання спiльної власностi подружжя

Олексiй ДiДУК,
студент Київського національного
унiверситету iменi Тараса Шевченка

У статтi загалено ключовi аспекти проблематики об'єктiв права спiльної сумiсної власностi. Розглянуто основнi статтi Сiмейного кодексу України, що регулюють такi взаємовiдносини. Запропоновано рекомендацiї для подальших дослiджень.

Ключовi слова: спiльна сумiсна власнiсть, об'єкти права спiльної сумiсної власностi, спiльна власнiсть подружжя.

В статтє обобщено основные аспекты проблематики объектов права общей совместной собственности. Рассмотрены основные статьи Семейного кодекса Украины, которые регулируют такие взаимоотношения. Приведены рекомендации для дальнейших исследований.

Ключевые слова: общая совместная собственность, объекты права общей совместной собственности, совместная собственность супругов.

Серед комплексу загальних правових питань у контекстi вдосконалення соцiальної полiтики України важливим є з'ясування природи «права спiльної сумiсної власностi подружжя». Це зумовлює необхіднiсть аналізу законодавчих норм для виявлення неузгодженостей мiж спiльною й частковою спiльною власнiстю, тому що це має велике значення для правильного i однозначного застосування Сiмейного кодексу України.

Питання спiльної сумiсної власностi дослiджували такi науковцi, як Жилiнкова I., Гриняк А., Борисова В., Баранова Л., Ромовська З., Новахатська Я. Однак правозастосовна практика виявила цiлий комплекс питань, якi в подальшому необхідно врегулювати. Це, наприклад, спори, пов'язанi з подiлом спiльного сумiсного майна колишнього подружжя. Саме цю категорiю справ досить часто розглядають у судi.

Метою статтi є дослiдження окремих аспектiв права спiльної сумiсної власностi подружжя. Ми провели аналіз нових нормативних положень у частинi регулювання сiмейних вiдносин, вказали на протирiччя мiж ними, а також запропонували концепцiю «спiльного майна подружжя».

Спiльне володiння є специфiчним правовим явищем, що характеризується множиннiстю суб'єк-

тiв стосовно об'єкта власностi. Окрiм законодавчо визначених випадкiв, Сiмейний кодекс України (далi – СКУ) встановив принцип спiльностi придбаного в перiод шлюбу майна.

Згiдно зi ст. 60 СКУ, майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружинi та чоловiкови на правах спiльної сумiсної власностi незалежно вiд того, чи мав один iз них самостiйний заробiток (дохiд) [1, с. 284]. Тому поняття спiльностi не поширюється на майно, придбане до шлюбу або пiсля його розриву.

На думку вiтчизняного науковця I. Жилiнкової, спiрним є положення ч. 2 ст. 61 СКУ, згiдно з яким об'єктом права спiльної сумiсної власностi є заробiтна плата, пенсiя, стипендiя та iншi доходи, одержанi одним iз членiв подружжя й внесенi до сiмейного бюджету або на його особистий рахунок у банкiвськiй (кредитнiй) установi [4, с. 17]. Отже, доходи кожного члена подружжя є об'єктом права спiльної сумiсної власностi чоловiка та дружини з моменту їх внесення до сiмейного бюджету.

Вважаємо дане положення спiрним, адже для виникнення права спiльної сумiсної власностi подружжя завжди необхідна згода одного з партнерiв. Однак, як зазначає I. Жилiнкова, для застосування правового режиму вiдносин мiж подружжям з при-

воду майна дружини й чоловіка таке щоразове волевиявлення одного з них не потрібне [4, с. 20].

Дослідник А. Гриняк зауважує, що законний правовий режим застосовується в разі, коли подружжя не уклало спеціального договору. При цьому слід звернути увагу на складність встановлення факту, чи був прибуток внесений одним із членів подружжя до сімейного бюджету [2, с. 66].

Разом із тим, акцентуємо на протиріччі положення ч. 2 ст. 61 СКУ ч. 3 цієї самої статті, яка встановлює, що в разі укладення одним із членів подружжя договору в інтересах сім'ї, гроші й інше майно, а також гонорари й винагороди, одержані за цим договором, є об'єктами права спільної сумісної власності обох партнерів. У цьому разі для виникнення права спільної сумісної власності на зазначене майно його не потрібно вносити до сімейного бюджету.

Крім того, виокремлюємо неточності, що містяться в ч. 2 ст. 61 СКУ, якою передбачено, що доходи, одержані одним із подружжя і внесені на його особистий рахунок у банківську (кредитну) установу, є об'єктом права спільної сумісної власності обох із подружжя. Найчастіше підставою для припинення права спільної власності на набуте подружжям у період шлюбу майно є його поділ, у результаті якого встановлюється частка чоловіка та дружини в спільному майні [3, с. 9].

Отже, найбільш поширеним випадком виникнення спільної сумісної власності є спільна власність подружжя. Згідно зі ст. 60 СКУ, що відповідає ч. 3 ст. 368 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині й чоловікові на правах спільної сумісної власності. В основі цієї норми закладено принцип, що спільність майна чоловіка та дружини є необхідною умовою для міцності шлюбу. Можна по-різному ставитися до цієї позиції, однак слід звернути увагу на фактичну абсолютність норми спільності майна подружжя, що, на наш погляд, не відповідає сучасним реаліям життя. Крім того, проблемною залишається модель регулювання відносин спільної власності подружжя на стадії реалізації ним майна чи його переведення із спільної сумісної в часткову власність тощо.

Профільне законодавство України визначає об'єктами права спільної сумісної власності подружжя будь-які речі, за винятком тих, що виведені з цивільного обігу (ч. 1 ст. 61 СКУ) [1, с. 285]. При цьому в науковій літературі підкреслюється неможливість формування вичерпного переліку об'єктів спільної власності.

Стаття 68 Сімейного кодексу визначає, що розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, нажите під час шлюбу. Проблеми з відокремленням «подружньої частки» і спадкового майна можуть виникнути в разі смерті одного з подружжя. Частка у спільній сумісній власності того з подружжя, хто помер, належить до спадщини та спадкується на загальних підставах (ст. 1226 Цивільного кодексу).

Підкреслимо потребу законодавчого роз'яснення та унормування питання частки в спільній сумісній власності (статті 370, 371, 372 ЦКУ, статті 64, 70 СКУ). У теорії цивільного права наголошується: невизначеність частки в спільній власності, зокрема, її розміру, не означає, що такої частки взагалі немає.

Аналіз норм Цивільного кодексу свідчить, що законодавець унормовує існування лише тоді, коли співвласники мають можливість або постає необхідність визначити свої частки, наприклад, унаслідок розлучення, що призводить до перетворення спільної сумісної власності на спільну часткову власність.

На відміну від підстав виникнення спільної часткової власності, законодавство чітко визначає випадки виникнення спільної сумісної власності. Остання вважається спільною частковою власністю, якщо іншого не передбачено законом або договором [5].

Отже, спільна сумісна власність, на відміну від спільної часткової, може виникати лише у випадках, передбачених законом або договором. Ні Цивільний кодекс, ні інші законодавчі акти не передбачають такої підстави її виникнення, як успадкування частки в спільній сумісній власності.

Висновки. Отже, сімейне законодавство України визначає об'єктами права спільної сумісної власності подружжя будь-які речі та майно, за винятком тих, що виведені з цивільного обігу (ч. 1 ст. 61 СКУ).

За змістом ст. 177 ЦКУ, об'єктами цивільних прав є речі, гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, послуги, результати робіт, інтелектуальної чи творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні чи нематеріальні блага.

На наш погляд, смерть одного з учасників спільної сумісної власності є тим юридичним фактом, який, порушуючи стабільність відносин спільної власності, призводить до «переформування» спільної сумісної в спільну часткову власність у рівних частках.

У перспективі ця стаття відкриває шлях до подальшого розвитку наукового знання про право спільної сумісної власності, а також дає відповіді на деякі практичні питання, зокрема визначає майно подружжя, яке є спільною сумісною власністю. □

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України: Наукове-практичний коментар [3-тє вид., перероб. і доп.] / З. Ромовська. – К.: Правова єдність. – 2009. – 432 с.
2. Гриняк А. Спірні питання спільної власності подружжя за новим цивільним та сімейним законодавством України / А. Гриняк // Право України. – 2007. – № 6. – С. 65–68.
3. Новохатська Я. Правове регулювання майнових відносин подружжя (порівняльно-правовий аспект): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.03 / Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 20 с.
4. Жилінкова І. Корпоративні права осіб з подружнім статусом / І. Жилінкова // Проблеми здійснення та захисту корпоративних прав: Збірник тез наукових повідомлень учасників (м. Херсон, 31 жовтня – 01 листопада 2008 року). – [Ред. кол. В. Луць, І. Берестова]. – К., 2009. – № 1(55). – С. 17–24.
5. Поліщук Л. Форми права власності за законодавством України // Віче. – 2011. – № 14. – С. 13–16.